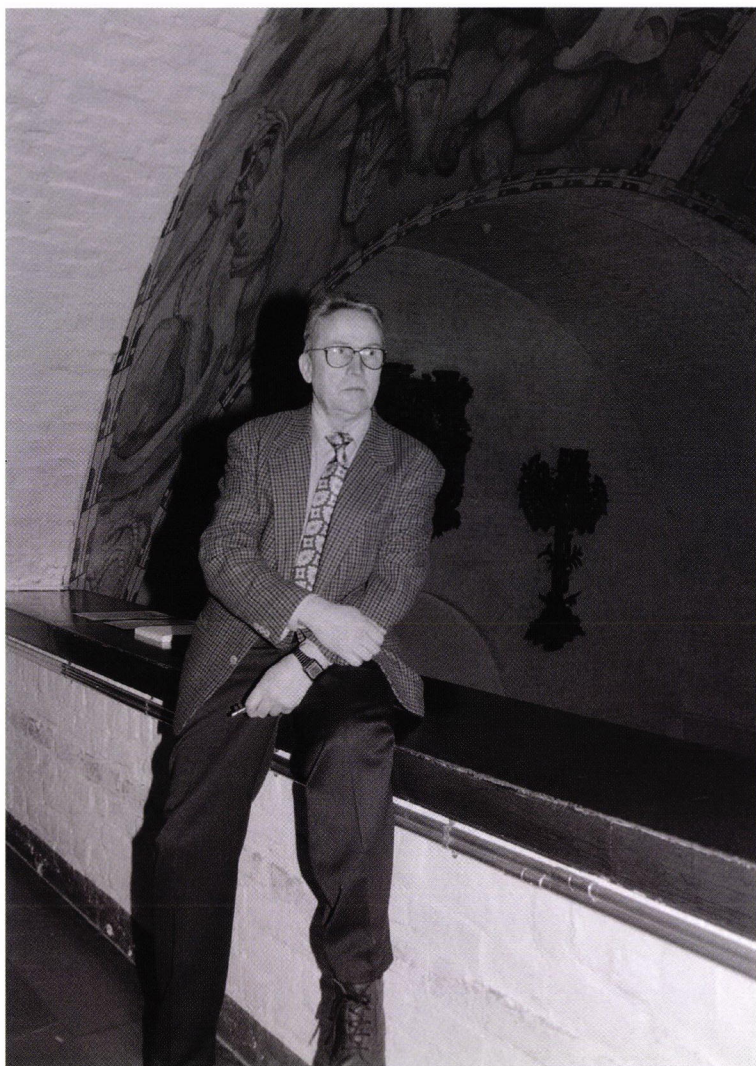

Osmo Vuoristo 1929–2011

Suomen kansallismuseon entinen johtaja, filosofian tohtori Osmo Jalmari Vuoristo kuoli 11.2.2011 Helsingissä. Osmo Vuoristo toimi Museo-
virastossa Suomen kansallismuseon osastonjohtajana 15 vuoden ajan eläk-
keelle siirtymiseensä saakka vuonna 1992.

Osmo Vuoristo syntyi 13.2.1929 Helsingissä. Opiskeluaikoinaan 1952–54 hän osallistui kansatieteellisen osaston stipendiaattina tutkimusretkiin Virolahdella ja Miehikkälässä. Erityisesti Länsi-Uudenmaan ja Lounais-Hämeen kansankulttuuriin hän perehtyi kesäisillä rakennusinventointimatkoilla ja toimiessaan jonkin aikaa Lounais-Hämeen kotiseutu- ja museoyhdistyksen toiminnanjohtajana Forssassa. Lounaishämäläinen pohja oli sittemmin myös läheisillä ystävyysuhteilla kollegaan lisensiaatti Auvo Hirsjärveen Tammelasta ja kansatieteellisenä rakennuspiirtäjänä toimineeseen graafikko Pentti Hammarbergiin Tammelan Portaasta.

Osmo Vuoriston museoura alkoi vuonna 1955 Joensuussa Pohjois-Karjalan museon hoitajana. Uudelleenjärjestetyistä museon kokoelmista ilmestyi 1957 painettu opaskirjanen. Siirryttyään takaisin Helsinkiin vuoden 1958 lopulla hän jatkoi kansatieteen opintojaan. Samalla alkoi pitkä virkaura Muinaistieteellisen toimikunnan ja sen seuraajan Museoviraston palveluksessa. Niilo Valosen johtaman Kansatieteellisen osaston amanuenssina Osmo Vuoristo hoiti myös muutaman vuoden sivutoimisesti Helsingin yliopiston Maatalousmuseota.

Kansatieteen professoriksi 1961 siirtyneen Niilo Valosen myötä Osmo Vuoristo perehtyi kansatieteelliseen elokuvaukseen, jonka tavoitteena oli dokumentoida katoamassa olevaa elämänmuotoa. Kiinnostusta elokuvaukseen siivitti jo nuoruudessa alkanut valokuvausharrastus. Kymmenen vuoden ajan Vuoristo oli suunnittelijana, käsikirjoittajana tai ohjaajana kaikkiaan 13 Kansatieteellisen osaston ja Suomi-Filmin yhteistyönä valmistamassa ja Niilo Heinon kuvaamassa kansatieteellisessä lyhytelokuvassa. Kolmiosainen sarja *Kiiskismarkkinat, Niittyheinän teko* ja *Sompio* kuvattiin 1961 Sodankylän kunnan pohjoisosassa Sompion aapamailla, jotka saman vuosikymmenen lopulla jäivät Lokan ja Porttipahdan tekojärvien alle. Vuonna 1962 Osmo Vuoristo toimi myös ohjaajana Suomenniemen Lyytikälän talon vuotuistöitä ja elämää dokumentoineessa sarjassa *Suomennniemen kesää, syksyä ja talvea*. Taloa isännöineen Esko Niemisen perintötila Lyytikälä tuli sittemmin valtion omistukseen Museoviraston hallintaan. Elokuva *Savesta - raudasta* kuvaa tiilentekoa ja kärrynpyörän raudotusta kesällä 1963 Tammelan Portaan kylässä Hämeen härkätien varrella. *Paimenmajalla* kuvattiin vuonna 1964 karjamajalla Taipalsaaren saarella, minne karja oli kuljetettu laiduntamaan kesän ajaksi. Vuonna 1967 valmistuneen *Ruisriihen* tapahtumat keskittyivät Punkalaitumelle ja Huittisiin. Kesällä 1967 Lammilla kuvattu *Pellava* dokumentoi pellavan käsittelyä perinteiseen tapaan. *Pystystä pinoon* 1968 (käsikirjoitus yhdessä Eero Naskalin kanssa) oli kuvaus puun käsittelystä pokasahalla, justeerilla ja uututuena moottorisahalla. *Langinkosken apajassa* vuonna 1969 kuvattiin pyyntipadon rakentamista Kymijoen Langinkoskeen. Viimeisessä Muinaistieteellisen toimikunnan Kansatieteellisen osaston tuottamassa elokuvassa *Sahti* oltiin ”hilpeillä retkillä Hämeen sahtimailla”.

Muinaistieteellisen toimikunnan lakkauttaminen ja muodostaminen Museovirastoksi 1972 toi mukanaan uuden organisaation. Museoviraston osastoksi muodostetun Suomen kansallismuseon museoteknisen toimiston intendenttinä Osmo Vuoristo vastasi Seurasaaren ulkomuseon rakennuksista ja toiminnasta. Suomen kansallismuseon osastonjohtajan Toini-Inkeri Kaukosen siirryttyä 1977 yliopistolle hoitamaan kansatieteen professuuria palasi Osmo Vuoristo vuosien aikana eri museoista kokoamansa aineiston pariin: vuonna 1978 valmistunut väitöskirja *Suomalaiset haarikka-astiat – Die Trinkgefäße vom haarikka-typ in Finnland* (Kansatieteellinen arkisto 29. SMY) oli yksityiskohtainen analyysi suomalaisista korvallisista kimpia-astioista. Fil. tri Osmo Vuoristo nimitettiin vuonna 1979 Suomen kansallismuseon osastonjohtajaksi ja esineellisen kansatieteen dosentiksi Helsingin yliopistoon.

Museoviraston keskusvaraston suunnittelu Tasavallan Presidentin arkistosäätiön vuonna 1975 lahjoittamalle tontille oli Osmo Vuoristolle erityisen läheinen hanke. Syksyllä 1979 alkaneiden rakennustöiden tuloksena Orimattilan Niinikoskelle vuonna 1981 valmistunut keskusvarasto edusti aikanaan kansainvälisestikin alansa museoteknistä huippua, jota Osmo Vuoristo mielellään esitteli myös ulkomailla. Keskusvaraston valmistumisen myötä voitiin luopua eri puolilla Töölöä sijaitsevista vuokratiloista, joissa Kansallismuseon esineitä oli säilytetty. Kansallismuseon tontilla sijaitsevan esinevarastonä käytetyn ulkohallin tilat kunnostettiin oman konservointilaitoksen käyttöön.

Osmo Vuoriston aika Kansallismuseon osastonjohtajana oli vilkkaan näyttelytoiminnan ja kansainvälisen näyttelyvaihdon aikaa. Kansallismuseossa vieraili useita ulkomaisia näyttelyitä samalla kun omia esinekokoelmia esiteltiin lukuisissa näyttelyissä sekä kotimaassa että ulkomailla. Lisäalaa laajemmille näyttelyille saatiin myös Hämeen linnan kunnostetuista tiloista.

Henkilökohtaiset ystävyysuhteet loivat puitteet läheisille kontakteille Eesti Rahva Muuseumiin ja Unkarin Kansatieteellisen museon kanssa.

Osmo Vuoristo oli kansatieteilijä, jonka vankkaa asiantuntemusta värittivät sarkastinen huumori ja hänen viljelemänsä kansanomaiset sananparret. Hän toimi virkatyönsä myötä merkittävässä luottamus- ja asiantuntijatehtävissä aikana, jolloin museolaitos vielä haki linjojaan. Hän oli opetusministeriön asettaman Museosiain neuvottelukunnan jäsen sen perustamisesta 1974 lähtien ja Suomen kotiteollisuusmuseon neuvottelukunnan jäsen vuodesta 1981 lähtien.

Suomen Museoliiton pääsihteerin Jorma Heinosen ja Osmo Vuoriston yhteistyönä vuonna 1964 tuottama *Antiikkikirja* oli lajissaan ensimmäinen myös talonpoikaisesineistöä käsittelevä teos suomalaisen antiikin harras-

tajille. Huolimatta sittemmin ilmestyneistä lukuisista alan kuvateoksista on Antiikkikirja säilyttänyt paikkansa tiiviinä perusteoksena, josta vielä 2000-luvun alussa julkaistiin uudistettu 15. painos.

Talonpoikaiskulttuurisäätiön ja Seurasaarisäätiön jäsenenä Osmo Vuoriston kiinnostuksen kohteena oli erityisesti perinteinen rakennustekniikka, jota hän käsitteli myös kirjoittamissaan artikkeleissa: Kangaspeskan savupirtti Ruovedellä (Juhlakirja Jalmary Jaakkolan 75-vuotispäiväksi 1.1.1960), Peltolan mäkitupalaimuseo (yhdessä Pentti Hammarbergin kanssa, Luhanگان kirja 1965), Suomenniemen Lyytikälä (Etelä-Karjala 1964–65), Kuinka yhden talon kronologiaa tutkitaan (Puurakennukset: historia, tutkimus ja suojele. Rakennuskirja 1977), Pakaritupa (Kotiseutu 1954) Suomalainen kansanrakennuskulttuuri ja kestävä kehitys (Eko-Safan kesäseminääri Seurasaaren 21.–22.8.1997). Claus Ahrensin klassikkotutkimus *Frühe Holzkirchen im nördlichen Europa* julkaistiin 1983 Osmo Vuoriston suomentamana teoksena *Pohjois-Euroopan varhaiset puukirkot*. Vuonna 1994 ilmestyi Museoviraston julkaisuna Niilo Valosen käsikirjoitukseen ja Pentti Hammarbergin piirroksiin perustuva kuvateos *Suomen kansanrakennukset Seurasaaren ulkomuseon rakennusten pohjalta*, jonka täydentämiseen ja toimittamiseen Osmo Vuoristo saattoi paneutua eläkkeelle jäätyään.

Pirkko Sihvo

Valokuva: Ritva Bäckman 1992, Museovirasto.